

НАРОДОПИСНИ И ЗЕМЉОПИСНИ ПРЕГЛЕД СРЕДЊЕГ ДЕЛА ПРАВЕ (СТАРЕ) СРБИЈЕ

СА ЕТНОГРАФСКОМ МАПОМ СРПСКИХ ЗЕМАЉА У
КНЕЖЕВИНАМА:

СРБИЈИ, ЦРНОЈ-ГОРИ, БУГАРСКОЈ, КРАЈЕВИНИ РУМУНИЈИ, АУСТРО-УГАРСКОЈ
И ТУРСКОЈ ЦАРЕВИНИ

од
М. С. Милојевића

БЕОГРАД

ШТАМПАРИЈА ЗАДРУГЕ ШТАМПАРСКИХ РАДЕНИКА (ОВИЛИЋЕВ ВЕНЦ)
1881.

НАРОДОПИСНИ И ЗЕМЉОПИСНИ ПРЕГЛЕД

СРЕДЊЕГ ДЕЛА

ПРАВЕ (СТАРЕ) СРБИЈЕ.

Пре неког времена донеше званичне „Српске Новине“, некако извешће енглеског конзула у Призрену, о Правој (Старој) Србији, које је код нас читано, као нека нова ствар и сасвим педесето чудо у свету. Ми сме у опште тако сретни, да нас не само уче познавању наше домовине, какви нибуд Хербери, Ханови, Ирбијеве, Бујеви, Каници и како се не зову ти страни путешественици (туристи), него су нам, још о нашем рођеном зноју и труду, новцу и муци, скупљене и прибране наше старије н. пр. наше старе новце, па још и новчаном помоћу наше државе, као што је Љубић, обелодањивали их и печатали и најстарији, засада, новац српског краља Владимира (св. Владимира Елбасанског) још и побугарили, наздав га новцем некаквог краља бугарског Владимира, а Бугари нити су кад год имали ког владаоца Владимира, нити је се и један њихов владаоц звао краљем. Шта више ми знамо, да су, за

њиове летимичне радове, који не могу издржати никакву стварну критику, добијали награде и с наше стране; док су наши синови радије изучавали запад, и овог ма што преводили, но своје рођено земљиште изучавали. Колико су српски крајеви нама познати, види се најбоље из тога, што смо ово, не само сакато, него и никакво, извешће енглеског конзула, обесили на највеће светско звено, као неко народописно вјерују. Нека нам се дакле не замери, што од судно устајемо, да, на основу правог стања ствари, разбистримо појмове, које је тај енглески конзул помутио у колевци негдашње краљичке и велике царичке српске државе. Ми нисмо жалили ни труда ни трошка, да израдимо и карту, коју сада као већ готову, разашиљемо нашим читаоцима, са овим чланчићем, у којој ћемо очигледно показати народописне и земљописне одношаје у Правој (старој) Србији. У мапи је овој обележено и садање народописно (етнографско) стање нашег народа у кнежевинама: Србији, Црној Гори и Бугарској, у српским земљама под Аустро-Угарском и Турском царевином; и још је означен и обележен, како би најбоље и најправилније било, а да о правди и неговоримо, да се заоставше земље у Европској Турској, под Турсцима, осим Тракије, разделе на три засебне провинције и то: Праву, или сада тако звану Стару, Србију, у којој би ваљало, да је управа и светска и црквена српска, на језику српском, онако исто као што је у Источној Руменији; на Маједонију, у којој би ваљало, да је језик и управа, ако се баш неће српска, онда нека буде грчка; и на Албанију, у којој би ваљало, да је управа и језик турски, или шкипитарски; а све три да стоје под врховним султа-

новим господарством. Ово би ваљало све, да је само у обележеним на тој мапи границама, ако се не би хтело још да разшири Права Србија на рачун Албаније и Маједоније, докле у овима допире народност српска, па макар то било и само православно српство. При изради ове мале није имала утицаја историјска српска прошлост, но је обележено стање ствари онако како данас стоји; јер, да смо се обзирали на историјску прошлост, онда би морали узети у Праву (стару) Србију, Скадар, Драч и т. д. као бивше стожере, око којих су се обртали прошли историјски српски догађаји.

Ради бољег објашњења ми ћемо се послужити народописним и земљописним податцима, који су засада највернији, а још ће за дugo време остати такови, јер смо их попрели:

- а) из турских званичних дата;
- б) из епархијских званичних дата;
- в) добављана су од поједињих знатнијих и развијенијих наших тамошњих првих људи;

г) из сопствених мојих прибележака, на лицу места, које су још најтачније, потпуније и верније; јер су и на лицу места прибележене и резултат свију наведених дата.

Што се тиче турских званичних дата, она су још понажневернија, јер има случајева, да она нису обухватила цела села, па су се, као бајаги, при открићу истих, пашама, који су их тобож открили, издавале похвале и уписивало им се то у особиту заслугу учијену држави.

Што се тиче дата црквених, или митрополитских, она су такође неверна, јер је, као и у првима, много мањи број и душа и кућа стављан, само

да би се мање платило митрополитима димнице (по 8 гр. годишње на оцак [кућу]) као и цару и спахијама пореза и разних дажбина. Тако се у једном селу Дибарске нахије и то Б..... још и сада непрестано и рачува и плаћа на 27 кућа, а има их 41. У Србији пак под Аустро-Угарском сасвим дружчије и наобрат бива. Тамо је у шематизму епархијском много мање српских православних кућа, него у политичник властї, јер православни свештеници, да би им парохије биле веће, прикривају што могу више кућа и то мањом задружним.

Што се тиче дата појединих тамошњих главнијих наших људи и пријатеља, она су тројака и то:

а) или је број Срба много, и нарочито, умањиван, еда би се, при ратовању, само што више тамо послало наше војске; те да им буде лакше;

б) или је опет преувеличан, еда би нас само што пре навукли на рат;

в) или је онакав, какав одиста и постоји у самој ствари.

Моје пак прибелешке, не само да су све ово избегле, него су још резултат свију горњих дата, поверилих, упоређених и са извађеном средњом цифрм, из збира свију дата и обојих званичних, и обојих засебних; те, према томе, не само да су ова дата, за сада, највернија и истинитија, него у њима, неће бити ни 5/00 погрешака и неправилности.

Кад је, пре скоро две три десетине година, а по предлогу Горчакова, подељена турска царевина, на разне вилајета, или *Vilajet*, као: Босански, Туна, Урумелијски, Скендеријски, Солунски, и Праве Србије или доцније прозван Призренски, онда је се овај последњи састојао из мутесарифлука, и то:

1. Нишког, који је захватао кајмакамије: Пиротску, Трговску, Врањску, Лесковачку, Прокупљанску и Куршумлијску, са кадилуцима још: Белопаланачким, Брезничким, Џарибродским и варошицама: Џромтравом, Власином, Власотинцима, Мерђесом, Билачем и Трнавцима;

2. Мутесарифлука Скопљанског, који се састојао из кајмакамије: Хтетовске, Кумановске, Велешке, Криворечке (Кривопаланачке), Кратовске, Кочанске, Штипске, Бањске или Ђустендил Бање и Радовићке; и кадилука: Коњушког, Гостиварског, Радомирског и Петричког;

3. Мутасарифлука Битољског, који је се састојао из кајмакамије: Прилипске, Кичевске, Тиквешке, Охридске, Ресинске, Костурске и Хлериинске, и кадилука: Ђаватског, Горичког и још неколико њих; и

6. Мутасарифлука, место Приштинског, Призренског, који је захватао кајмакамије: Елбасанску, Дибарску, Новопазарску, Гниланску, Ђаковичку, Пећску, Вучитрнску и донекле Кичевску и Приштину, и кадилуке: Сенички, Рожајски, Митровички и Качанички.

Од овог вилајета доцније су отрgli, Косгур, Битољ, Охрид, Ресин, Кичево, Прилин, пола Велеса и Хлериин, па направили вилајет Битољски, — а мало доцније и мутесарифлук Нишки и нешто од Скопљанског па додали Туна вилајету, или Бугарској.

Свакојако први простор одређује најтачније међе Правој Србији, само што јој је отргнут санџак Софијски и Видински, — и ових 28 нахија, или округа, састављају још и данас, што се тиче, и вере, и огромне већине, над свима осталим народностима, народности, једно цело, и то: 1. Скопљанска, 2. Ку-

мановска, 3. Криворечка (Кривопаланачка), а бивши
кадилук, 4. Кратовска, 5. Кочанска, 6. Штипска, 7.
Велешка, 8. Тиквешка, 9. Кичевска, 10. Прилипска,
11. Костурска, 12. Битољска, 13. Елбасанска, 14.
Охридска, 15. Дибарска, 16. Хтетовска, 17. Приз-
ренска, 18. Ђаковичка, 19. Пећска, 20. Гусињска,
21. Новопазарска, 22. Приштинска, 23. Радовичка,
24. Гниланска, 26. Вучитрнска, 26, Сјеничка, 27.
Рожајска, подлавша под садању Бугарску нахија 28.
Бањска (Густендилбањска), 29, Радимирска и 30.
Триске (неурачунајући у ово сандак Видински и
Софиски.

При образовању садањег Косовског вилајета,
или нешто на подобије војено административне це-
лине, наперене противу кнежевине Србије, а у оном
истом облику, као бивша аустријска војна граница,
бивша наперена, до ослобођења кнежевине Србије,
противу Турске, — одузет је опет и Призрен, и
Ђаковица, и Дибра, и Елбасан, и Пећ, и Рожај, и
Гусиње и т. д. од овог вилајета и додат Битољском,
а Гусиње Скадарском; те је тиме још више, адми-
нistrativno, раздељена народност српска.

I. У садањем мутесаријлуку Битољском и на-
хијама му: 1. Битољској, 2. Костурској, 3. Охрид-
ској, 4. Ресинској, 5. Кичевској, 6. Прилипској, 7.
Велешкој, и 8. Тиквешкој, живе и то:

Тек. број	Назив места	Вароши		Срби		Арнаути		Грци		Цинцари		Османлије		Јевреји		Цигани	
		Села	Пра- вославне	Мухамед.	Пра- вославне	Мухамед.	Грк	Цинцари	Османлије	Јевреји	Правос.	Мухамед.	Грк	Цинцари	Османлије	Јевреји	Цигани
1	Прилипској	2 151	16617	3340	—	1280	—	4300	2360	150	60	218					
2	Тиквешкој	2 99	6346	2600	—	—	—	—	—	1004	—	—					
3	Велешкој	2 100	5560	2252	—	—	—	158	970	80	—	100					
4	Кичевској	1 158	4877	1150	—	544	—	—	—	—	—	—					
5	Битољској	3 174	24591	3004	—	1235	1513	8076	7000	4000	218	460					
6	Костурској	2 116	13477	1195	2370	1360	3994	3500	—	—	—	—					
7	Охрид. и Дибарској	3 213	12901	5814	—	3350	—	210	1500	—	—	—					
8	Ресинској	2 140	10696	634	420	1866	—	—	—	—	—	140	60				

Свега у 8 нахија и то: Прилипској, Тиквеш-
кој, Велешкој, Кичевској, Битољској, Костурској,
Охридској и Дибарској и Ресинској, — у 16 ва-
роши и варошица и то: 1. Велесу, 2. Богомили,
3. Кавадарцу, 4. Тиквешу, 5. Прилипу, 6. Крушеву,
7. Кичеву, 8. Битољу, 9. Хлерину, 10. Горици,
11. Костуру, 12. Охриду, 13. Дибри, 14. Струзи,
15. Ђавату и 16. Ресину, — а у 1.140 села живе у
96.059 кућа православни Срби; у 19.987 кућа Срби
мухамеданци; у 2.790 православни Србо-Арнаути,
који говоре и српски и арнаутски, али ни један језик
правилно; у 9.529 кућа Арнаути мухамеданци; у
5513 кућа православни Грци; у 16244 куће право-
славни Цинцари; у 12834 куће мухамеданци Ос-
манлије; у 4230 кућа Јевреји; у 410 прав. Цигани;
и у 838 кућа, и черги, Цигани мухамеданци и без
икакве вере.

II. У мутесаријлуку Скопљанском, који се сада
састоји из нахија: 1. Скопљанске; 2. Кумановске,
3. Криворечке (Кривопаланачке), 4, Кратовске, 5.

Кочанске, 6. Штипске, 7. Радовичке и 8. Хтетовске, а остале су му нахије подпале под садању Бугарску, а Велешка, Кичевска и Тиквешка под Битољ, — и то у нахији:

Тек. број	Назив места	Вароши Села	С р б и			Арнаути	Цинцари	Османлије	Јевреји	Циган, Правос. Мухам.
			Право- славне	Мухамед. Римокат.	Мухамед. Римокат.					
1	Тетовска . . .	2 170	5678	3895	—	1396	—	300	—	286 130
2	Скопљанска . . .	1 160	10072	3500	260	714	360	62	500	140 60 —
3	Кумановска . . .	2 128	10938	1200	—	380	—	8	100	38 100 200
4	Криворечка . . .	1 42	4260	842	—	—	—	—	62	— 136
5	Кратовска . . .	2 42	1452	350	—	—	—	—	205	— 11 —
6	Кочанска . . .	1 70	4871	910	—	—	—	—	909	— 150 216
7	Штипска . . .	2 130	5705	1888	—	—	—	46	1633	400 200 160
8	Радовичка . . .	2 90	4840	980	—	—	—	—	760	45 85 20

Свега дакле у 8 нахија овог мутесарифлука, и то: 1. Скопљанској, 2. Хтетовској, 3. Кумановској, 4. Криворечкој (Кривопаланачкој), 5. Кратовској, 6. Кочанској, 7. Штипској и 8. Радовичкој; у њихових 13 вароши и варошица и то: 1. Скопљу, 2. Куманову, 3. Билачу, или сада Бујановцу, 4. Кривој реци (Кривој паланци), 5. Кратову, 6. Злетову, 7. Кочанима, 8. Штипу, 9. Новом селу, 10. Радовичу, 11. Петричу, 12. Хтетову, и 13. Гостивару; а у 832 села живе: у 57,789 кућа православни Срби; у 13065 кућа Срби мухамедове вере; у 260 кућа Срби римокатоличке вере; у 2490 кућа Арнаути мухамедове вере; у 360 кућа Арнаути римокатоличке вере; у 116 кућа Цинцари; у 4531 кућа Османи мухамеданци; у 623 куће Јевреји; у 892 куће Цигани православне вере; и у 862 черге Цигани скитачи мухамедове, и без икакве, вере.

III. У мутесарифлуку Призренском, који се састоји из нахија: 1. Елбасансе, 2. Дибарске (о којој је већ говорено са Охридском, јер су некада подпадале обе под Призрен, па им још нису границе добро утврђене), 3. Призренске, 4. Ђаковичке, 5. Гниланске, 6. Приштинске, 7. Пећске, 8. Вучитринске, 9. Новопазарске, 10. Рожајске, 11. Сјеничке и 12 Гусињске; и то у нахији:

Тек. број	Назив места	Вароши Села	С р б и			Арнаути	Цинцари	Османлије	Јевреји	Циган. Правос. Мухамед.
			Право- славне	Мухамед. Римокат.	Мухамед. Римокат.					
1	Гниланска	2 270	4566	3250	261	—	1064	241	—	82 325 253
2	Елбасанска	1 120	3580	1885	—	6000	1000	—	100	— 160 80
3	Ђаковичка	1 128	159	2702	—	—	3089	977	40	— — 120
4	Призренска	3 280	5032	13457	—	—	2681	1521	—	1280 205 120
5	Гусињска	3 40	1380	1175	12	—	—	—	—	40 8
6	Приштинска	2 132	2800	2920	256	—	370	86	—	260 60 89 28
7	Вучитринска	1 220	6850	1500	20	—	900	—	—	— 380 46
8	Новопазар.	2 380	9860	1400	—	—	—	—	—	— 49 120
9	Пећска	1 206	6098	4800	100	—	2100	360	—	— 159 40
10	Рожајска са Сјеничком	2 200	8380	1800	—	—	—	—	—	— 58 120

Свега дакле у мутесарифлуку призренском у поменутих 11 нахија (а 12, Дибарска је раније са Охридском поменута) и то: 1. Гниланској, 2. Елбасанској, 3. Ђаковичкој, 4. Гусињској, 5. Приштинској, 6. Вучитринској, 7. Новопазарској, 8. Пећској, 9. Рожајској, 10. Призренској, и 11. Сјеничкој; у њихових ових 18 вароши и варошица и то: 1. Гниланима, 2. Јањеву, 3. Елбасану, 4. Ђаковици, 5. Призрену, 6. Ораховици, 7. Хочи, 8. Гусињу, 9. Плаву, 10. Беренима, 11. Приштини, 12. Качанику, 13. Вучитруну, 14. Новомпазару, 15. Митровици, 16. Пећи-

17. Рожају, и 18 Сјеници; а у њихових 1976 села живе: у 48.705 кућа православни Срби; у 34.684 Срби мухамедове вере; у 649 кућа Срби римокатоличке вере; у 6000 кућа Арнауто-Срби вере православне; у 11.204. куће Арнаути мухамеданци; у 3285 Арнаути римокатолици; у 1722. Османи Турци; у 60 кућа Јевреји; у 1465 Цигани вере православне; у 935. Цигани вере мухамедове и без икакве вере.

Тако дакле у мутесарифлицима: Битољском, Скопљанском и Призренском, који састављају већи део и средину Праве Србије, не само да народност српска надмашује поједине остале народности огромном својом већом количином, него и све остале узев у скупа заједно народности; и православни Срби опет и вером надмашују све остале и вере и народности; па не само што је то један део, и то средина, Праве Србије, него и по надмашњем својем броју, над свима осталима, ваља му дати управу да буде заступљена само Србима и на српском језику.

Ова три, поменута више, мутасерифлуга, Праве Србије, ограничена су на приложеној мапи, при свршетку ових података на којој је огроман и надмашнији број такође Срба, и по народности и по вери, одсечен од Праве Србије и увршћен у другу, основати се имајућу, провинцију тако звану Маћедоију, у којој би, као и у првој, и по вери, и по народности, ваљало опет дати управу месним Србима и на језику њиховом српском; а преко 300.000 душа Срба, и то све православних, одцепљено је од Праве Србије и додато трећој, основати се имајућој, провинцији Албанији, у којој само, по мухамеданској вери, а не народности, узимају врх над Србима

тако звани Арнаути. Кад би Срби мухамедове вере, у ограниченој на мапи и названој и одређеној Албанији, били свесни себе, свог позива, кад би изнад мухамеданства ставили своју народност; онда би и у тој, основати се имајућој, провинцији, морала бити и управа од Срба православних и Срба мухамедоваца, а на језику српском. Овако ће бити у њој управа турска и на језику, пре турском, но ком другом.

Остављајући сасвим на страну поменуте две основати се имајуће провинције, Маћедонију и Албанију, као и Србе, у истима њиховој судби; провинција трећа имајућа се основати, ваљало би да се зове:

Права (стара, или само) Србија.

Границе су јој одређене на приложеној мапи, које обухватају ове 22 целе нахије, и то: 1. Радовичку, 2. Штипску, 3. Кочанску, 4. Кратовску, 5. Кумановску, 6. Скопљанску, 7. Хтетовску, 8. Велешку, 9. Прилипску, 10. Кичевску, 11. Битољску, 12. Костурску, 13. Охридску, 14. Тиквешку, 15. Дибарску, 16. Елбасанску, 17. Призренску, 18. Ђаковичку, 19. Пећску, 20. Рожајску, 21. Сјеничку и 22. Ресинску; и још ових 6 неподпуних нахија, од којих је нешто отпало и присаједињено Бугарској, нешто кнежевини Србији, нешто Босни под Аустро-угарском, а нешто Црној Гори и то: 23. Новопазарску, 24. Гусињску, 25. Вучитрнску, 26. Приштинску, 27. Гњиланску, 28. Криворечку (Кривопаланачку).

У 3948. села поменутих нахија и њихових 44 вароши и варошица и то: 1. Битољу, 2. Хлеришу, 3. Костуру, 4. Ресину, 5. Горици, или Корчи, 6. Охриду, 7. Струги, 8. Елбасану, 9. Дибри, 10. Кичеву, 11. Крушеву, 12. Прилепу, 13. Богомили, 14. Велесу, 15. Штипу, 16. Новом селу, 17. Петричу, 18. Радовичу, 19. Кочанима, 20. Кратову, 21. Злетову, 22. Кривој реци (Кривој паланци), 23. Куманову, 24. Билачу, или садањим Бујановцима, 25. Скопљу, 26. Хтетову, 27. Гостивару, 28. Призрену, 29. Ораховцу, 30. Хочи, 31. Тиквеници, 32. Пећи, 33. Гусињу, 34. Беранима, 35. Плаву, 36. Сјеници, 37. Рожају, 38. Новом пазару, 39. Митровици, 40. Вучитрну, 41. Приштини, 42. Качанику, 43. Јањеву и 44. Гњиланима. —

По народностима живе:

1. Срба у	261.194	кућа,
2. Арнаута у	35.658	"
3. Грка у	5513	"
4. Цинцара у	16.360	"
5. Османа у	19.087	"
6. Јевреја у	4813	"
7. Цигана у	5402	кућа и черги.

По вери и то:

1. Хришћана православних.		
а. Срба православних у	192.553	кућа.
б. Грка "	5.513	"
в. Арнаута "	8.790	"
г. Цинцара "	16.360	"
д. Цигана "	2.767	"
Свега православних у	225.983	"

2. Хришћана римокатолика.

Овом броју од 225.983 кућа православних, кад се још дода и то,

а, Срба римокатолика 909 кућа,

б, Арнаута римокатол. 3645 кућа, онда је свега

хришћана . . . . . 230.537 "

3. Мухамеданаца и то:

а, Срба у . . . . . 67.734 кућа.

б, Арнаута у . . . . . 22.223 "

в, Османа у . . . . . 19.087 "

г, Цигана у . . . . . 1000 " свега муха-

мед. свију народности у 111.047 кућа.

4. Јевреја мојсеовог закона у 4813 кућа,

5. Цигана идолопоклоника, или још боље без икакве вере под 1575. черги.

Свега кућа (са чергама) свију вера и народности у поменутој области праве Србије: 347.973., кад се овај број кућа помножи са по, усвојеном у статистици и опште науци, цифром 5. онда излази свега душа 1. 839. 865. душа.

Овај број и кућа и душа ваља прилично смањити и то у толико, у колико су смањене и окрњене поменутих 6 нахија. Да би се ово могло учинити ваљало би знати, која су, и колико села од поменутих нахија, са по колико кућа, отпала и припада напоменутим државама: Бугарској и кнежевинама: Србији и Црној Гори. Али опет куће Срба православних ваља помножити и са вишем од по 10 душа, јер су ове мањом, и то тако задужне, да

има кућа, које броје и по више од 100 па и 200 душа, као што је у селу Трнавцу Новопазарске нахије. И према овоме, кад се 192.553 куће православне одузму од 347.973 свега свију вера и народности кућа, dakле сами православни Срби, без мухамеданаца и римокатолика, надмашују: и све вере, и народности скупа узете у око 40.000 кућа. А кад би се узели и Срби мухамеданци и римокатолици са православним Србима уједно, што износи 261.199 кућа, и овај број ко одузме од свега 347.973 куће; онда остаје осталих народности и вера свега у 86.774 куће; dakле Срби их надмашују у горњем броју од 261.199 кућа.

Кад се православни број српских 192.553 кућа, помноже само са по 10. душа; онда обележени и то само средњи део Праве Србије, у поменута 3. мутасерифлука: Битољском, Скопљанском и Призренском, износи преко 1.925.530 душа, dakле извесно преко 2,000.000 душа.

Осим ових преко 700.000 душа и то православних Срба ушло би у основати се имајућу Македонију, а преко 300.000 душа такође само православних Срба, у основати се имајућу Албанију, и преко 900.000 душа православних Срба у санджаку Софијском и Видинском, и по крајинама ових, дато је Бугарима, а преко 500.000 душа у Малој Влашкој, још и сада од Румуна званих Србјешта, и у Аустро-Угарској око скоро 100.000 душа, при деоби Романске од српске цркве, дато Романској цркви и т. д.; да српство изгуби овим преко 2,500.000 душа, држим да је и сувишно, и да је то и од Бога грехота, а од људи зазор и срамота.

Према свему dakле изложепим не само да је народ српски најнесретнији на свету, него и онај који ће се сасвим збрисати са ове своје тисућама тисућа пута окупане и својом и непријатељском крвљу, свете земље; јер синови његови, који се рачунају у просвећене и књижевине, неће ни да знају, ни да чују за њега.

Државници српски, садањи и будући! имајте ово на уму и дању и ноћу, и кад радите и одмараете се, и кад уживате и патите се, и кад веселите се и тугујете. На вама је велика и превелика одговорност пред светом и историјом, на вашим душама леже милијони српских душа, за које ћете одговарати и пред Богом и историјом свега човечанства, ако се не постарате да их спасете и избавите. Учитељи и наставници српски, професори и просветитељи, свештеници и духовници српски! На вашим душама лежи одговорност, ако и од сада будете, као и до сада, учили своје ученике и настављали своју наставу у међама уништавајућим српство и народност српску. Ваши ученици и паства, треба све ово да зна у по ноћи, као и у по дана, да им се ова мапица утакне у душе њихове и усади у срца њихова, да је будући појасеви тако рећи са млеком материним, усисају у своја срца и своје душе, с њом да живе и умиру све дотле докле сво то српство не ослободе и не уједине у једну јаку државу Србију, којој су међе од изнад Калоче до испод Солуна и од Јадранског мора до Алте и Марице.

На Ђурђев-дан 1881 год,
у Београду.

М. Ђ. Милојевић.

Милош С. Милојевић
НАРОДОПИСНИ И ЗЕМЉОПИСНИ ПРЕГЛЕД
СРЕДЊЕГ ДЕЛА ПРАВЕ (СТАРЕ) СРБИЈЕ СА
ЕНТОНОГРАФСКОМ МАПОМ СРПСКИХ ЗЕМАЉА
У КНЕЖЕВИНАМА: СРБИЈИ, ЦРНОЈ ГОРИ,
БУГАРСКОЈ, КРАЉЕВИНИ РУМУНИЈИ,
АУСТРО-УГАРСКОЈ И ТУРСКОЈ ЦАРЕВИНИ

Прво фототипско издање

Библиотека
ИЗВОРИ

Издавач

Адреса издавача
Пошт. фах 77; 11060 Београд 38, Србија
Редакција Бул. маршала Толбухина 15, Београд
Тел/факс: (011) 2778-939; 2674-466
E-mail: mirmi011@gmail.com; www.miroslav.rs

Главни уредник
Мирослава Петровић

Техничко уређење и припрема
Скен-пројекат

Тираж 1.000
Штампано 2022.

Штампа „Драслар лист“, Београд

Copyright © МИРОСЛАВ